

Bo novi prihodnji volilni zakon upošteval pravico do izvolitve slovenskega zastopnika, ki jo predvideva zaščitni zakon?

Stranka Slovenska skupnost se je hvalevredno pridružila široki fronti strank, gibanj in zlasti še čisto preprostih državljanov in državljanek, ki so podprli odbor za sklicanje ljudskega referendumu za nov volilni zakon. Sedanjemu upravičeno pravijo in pravimo kar "Porcellum", se pravi "svinjarija", saj določa izvolitev obeh vej parlamenta z zaprtimi listami, ki volivcem onemogočajo, da izražajo preference. Dejansko se tako zgodi, da peščica ljudi v vodstvih večjih strank samostojno vnaprej določi sestavo glavne rimskega parlamenta, kar je skregano z osnovami vsake zdrave in zrele demokracije. Rezultat tega je na dlani, saj Italija v vsej svoji povojni zgodovini ni imela tako klavnega parlamenta, ki spominja bolj na živinski sejem kot pa na najvišji forum republiške demokracije.

V pičlih dveh mesecih so pobudniki zbrali več kot dvakratno število potrebnih podpisov (zakon določa, da jih mora biti vsaj 500.000) in jih predali Kasacijskemu sodišču v Rimu. To mora sedaj odločiti, ali je zahteva po refe-

rendumu utemeljena, upravičena in torej referendum izvedljiv. Ne glede na to pa je politični signal, ki ga dajejo volivci, zelo jase: hočemo nov volilni zakon! V čast nam je, da smo kot stranka prispevali svoj delež in v gori zbranih podpisov je tudi sveženj naših. Podpise smo zbirali na Tržaškem in Goriškem, pa še kak Benečan se je našel. Zbirali smo jih na naših sedežih, pa tudi na trgih, praznikih in na delovnih mestih. Naši podpisi, seveda, niso ne odločilni in ne odločujoči. Pomembno pa je, da smo bili zraven, da smo se pridružili vsem tistim, ki na glas opozarjajo, da tako ne gre.

Ne glede na opredelitev kasacijskega sodišča pa bo prej ali slej vsekakor ponovno zelo aktualno vprašanje, kakšen volilni zakon si sploh želimo. Možnosti je skoraj neskončno, nekako tako kot je usojeno človeški fantaziji: bivši Mattarellum (v veljavi v obdobju 1994-2001), mešanica uninominalnih okrožij in proporcionalnega sistema), nemški model (koalicija se izoblikuje po volitvah, dejansko bi bil to konec bipolarizma, uživa zato podporo manjših strank),

francoski model (spodbuja polarizacijo, saj nagraduje večje stranke, ki se nato povežejo med prvim in drugim volilnim krogom), španski model (majhna okrožja, zaprte liste in torej brez preference, ni predsedniškega kandidata, uživa podporo v Ljudstvu svobode), madžarski model (zelo ciganska mešanica vseh možnosti, ki bi verjetno zadovoljila marsikateri apetit ... uživa podporo v Demokratični stranki).

Kaj pa mi? Slovenska skupnost si prizadeva za nov volilni zakon, ki naj seveda omogoča zastopnost tudi manjših političnih subjektov. V tem smislu gre zato nameniti posebno pozornost t.i. nemškemu modelu, ki ga podpirajo tudi nekateri znotraj DS, da ne govorimo o Di Pietrovi Italiji vrednosti, Casinjevi Sredinski uniji in drugih. Z njim bi se morda strinjala tudi

no zmanjšanje števila parlamentarcev bi lahko zadalo smrtni udarec naši zastopnosti v Rimu.

So naše le brezpredmetne sanje? Kje pa! Člen 26 zaščitnega zakona št. 38 iz leta 2001 zaobjema en sam stavek, ki se tako glasi: "1. Volilni zakoni za volitve senata in poslanske zbornice vsebujejo določila, ki olajšajo izvolitev kandidatov, ki pripadajo slovenski manjšini." To pomeni, da imamo (žal le) na papirju priznano pravico do svojih zastopnikov celo v obeh vejah parlamenta, kar se doslej ni nikdar zgodilo. Kako naj do tega pridemo? Slovenska skupnost je ostalim komponentam politične in civilne družbe že iznesla predlog, da se upošteva t.i. evropski model. Ta je v veljavi v deželnem volilnem zakonu, pred tem pa ga dolgo že uveljavljajo na Južnem tirolskem za

Za demokratično izvoljeno predstavništvo slovenske narodne skupnosti v FJK

Že več let se tudi znotraj slovenske narodne skupnosti v Italiji razvija debata glede potrebe po določitvi nove oblike zastopstva, ki naj uživa potrebno podporo in predvsem tako notranjo kot zunanjo legitimacijo. O tem je tekla beseda že na programski konferenci, ki sta jo krovni organizaciji priredili v letih 2002-2003. Nadalje se je vprašanje evidentiranja oz. določitve "strateškega vodstva" pojavilo tudi v zaključkih ankete SDGZ leta 2005. Debata o najboljši obliki predstavništva Slovencev v Italiji se je nato razvijala ob raznih priložnostih, na javnih debatah in še posebej na straneh raznih medijev.

Demokratično izvoljeno predstavništvo je že pred skoraj petnajstimi leti predlagala Slovenska skupnost, ki je v tem smislu razposlala kar 11.000 anket in prejela na tisoče povratnih pritrilnih odgovorov. Nakar je zamisel poniknila zaradi nasprotovanja večjega dela takratnih političnih komponent.

Družbeno politično društvo Edinost je v minuli zakonodajni dobi že vložilo peticijo Deželnemu svetu, s katero je dejansko v obliki zakonskega osnutka predlagalo "Demokratično izvoljeno predstavništvo slovenske narodne skupnosti v Italijanski republiki", pri čemer se sklicuje na določila 16. člena državnega zakona 482/1999. Predlog so člani društva Edinost ponovno predložili novoizvoljenemu Deželnemu svetu.

Kot izvoljena deželna svetnika slovenske narodnosti osvaja izziv društva Edinost kot osnovo, na kateri hočeva sprožiti širšo razpravo, ki naj zajame tako mnenja, stališča in predloge organizacij civilne družbe in političnih skupin kot tudi posameznikov. Predlog predvideva izvolitev predstavništva slovenske jezikovne in narodne manjšine, ki ga sestavljajo Svet slovenske manjšine (33-članski, ki ga izvolijo pripadniki, ki se opredelijo za Slovence in vpišejo v poseben volilni seznam ter s tem pridobijo aktivno in pasivno volilno pravico), Predsedstvo sveta slovenske manjšine in trije njegovi pokrajinski odseki. Podrobnosti določa zakonski osnutek, ki ga ponujava v objavo in na osnovi katerega odpirava javno razpravo, ki se bo začela že z novim letom.

S Kocijančičem torej predlagava demokratično izvoljeno zastopstvo, ki naj ga po načelu "en človek en glas" prispevajo izoblikovati vsi pripadniki slovenske narodne skupnosti v Italiji, ki se odločijo, da hočejo biti obravnavani kot taki. Računava, da bova uspela v letu dni izpiliti nek dokončen predlog, ki bo nato romal v razpravo Deželnega sveta po vsej verjetnosti šele v prihodnji zakonodajni dobi.

Društvu Edinost in njegovemu vodji prof. Samu Pahorju gre zahvala za izziv, ki bo gotovo naletel na živahno in tudi plodno razpravo.

I.G.

*Slovenska skupnost
želi vsem svojim članom, somišljenikom
in prijateljem vesel in doživet Božič,
v novem letu pa veliko osebnih uspehov
in uresničenih želja.*

Severna liga v primeru, da bi se sesula trdna volilna naveza z Berlusconiem. Kot Slovenci v Italiji pa ne moremo odstopati od zahteve, da katerikoli nov volilni zakon mora upoštevati pravico do zajamčene izvolitve predstavnikov slovenske narodne skupnosti v italijanski parlament. Našo prisotnost v Rimu so vso povojno obdobje omogočale levičarske stranke, kar je hvalevredno, žal pa to še vedno ne nudi nobenega jamstva, da bo vedno tako tudi v prihodnje. Že samo napoveda-

izvolitev evropskega poslanca nemške narodnosti. Gre torej za dvakrat preverjeno in ustavno nesporno rešitev, ki jo resno ponujamo v presojo vsem političnim partnerjem. Drugih predlogov za enkrat ni.

Najhuje bi bilo, da bi nekega dne prišli do novega volilnega zakona, ki bi določilo 26. člena zaščitnega zakona pustil skrbno pozabljeno v predalih strankarskih tajništev vsemogoče rimske kaste...

Igor Gabrovec

V oktobru oz. novembru sta potekala pokrajinska kongresa naše stranke na Tržaškem in Goriškem.

Oba sta dokazala, da je naša stranka zelo živa, da dejansko zbira v svojih vrstah lepo število somišljenikov, ki se prepoznajo v vrednotah slovenstva in demokracije. Zaradi aktualnosti tematike vam v razmislek ponujamo sicer nekoliko skrajšano verzijo tajniških poročil pokrajinskih tajnikov Petra Močnika in Julijana Čavdeka.

Peter Močnik

Predlagamo se kot zbirna stranka manjšine, ki si prizadeva za uveljavitev naših ljudi in pravic

Stanje slovenske narodnostne skupnosti

V teh trenutkih smo pod vtisom hudega gospodarskega stanja, v katerem je zabredla Italija zaradi mednarodne krize, a tudi zaradi nesposobne državne vlade, ki je skrbela bolj za privatne zadeve predsednika, ministrov in njihovih prijateljev, kot pa za duhovni in materialni napredek družbe, v kateri živimo.

Nova vlada bo morala ugrizniti v zelo kislo jabolko in prepričati vse, da je tako prav. Edino, kar si pričakujemo, je to, da ne bi plačal, kot ponavadi, tisti del ljudstva, ki je še preveč dal in da bi končno uresničili socialno pravičnost ter skrb za razvoj družin in za pravo gospodarsko rast.

Zaradi tega so za našo narodnostno skupnost določene ustanove bistvene za njeno svobodo in za njen obstoj ter razvoj.

Ne vem, kako bi si lahko predstavljali svobodo, obstoj in razvoj manjšinske narodnostne skupnosti brez razvejane in zadovoljive šolske mreže v lastnem jeziku, brez medijev, brez kulturnega hrama, ki je gledališče, brez izvajanja temeljnih človekovih pravic kot so pravica do uporabe jezika, imena in podobno. Ni potrebno, da pridemo do zaprtja teh ustanov kot v mračnem obdobju italijanske zgodovine, ker njihova slaba ali pomanjkljiva ureditev doseže iste učinke kot zaprtje, le da pride do asimilacije in izginotja manjšine na tih način. Ne gre torej tu za privilegije,

venskem jeziku javnih obvestil in zbirank, ki se pošiljajo po celotnem našem teritorju, ali da ustanove ali družbe, ki izvajajo javne storitve ne spoštujejo dvojezičnega poslovanja na teritorju, kjer je to uzakonjeno.

Naši ljudje so pred takim ravnanjem zbegani in jezni. Zdi se jim, da živijo v nerazviti državi ali v državi, ki nima nobenega posluha in spoštovanja za svoje državljane. Ne moremo trositi prepotrebni energij zato, da nas bodo imenovali z imenom, ki so nam ga dali ob rojstvu ali ustanovitvi ali da spoštujejo naš jezik!

Podčrtati moram, da smo že naveličani iskati rešitve vedno na sodiščih, ker politika in uprave ne spoštujejo pravil, ki so nam namenjena. Namesto sodišč bomo o nespoštovanju povsem sprejetih mednarodnih in državnih manjšinskih zaščitnih pravil začeli redno obveščati evropske forume in tamkajšnja sodišča. To smo naredili ob priliki obiska delegacije, ki skrbi za izvajanje teh konvencij in v poročilu o izvajanju zaščite manjšin v Italiji se je pojavila marsikatera temna in nerazčiščena točka. Vemo, da imamo pri tem solidarnost ostalih manjšin, zaradi katerih so nastale dežele oziroma pokrajine s posebnim statutom.

Žal se v naši skupnosti in družbi vsem tem težavam ne zoperstavljamo v zadostni meri. Prevečkrat smo v tem boju osamljeni. Da bi danes ponavljali shod na Travniku? Teško. Verjetno niti shoda ob postavljanju dvojezičnih tabel po naših vaseh. Asimilacija, padec števil prebivalcev, obremenjenost s skrbmi za preživetje v težkih gospodarskih trenutkih, določena brezbriznost glede narodne zavesti, saj itak smo v Evropi in v globalnem svetu, kjer prevladuje angleščina in ne majhni jeziki ali države, vsa ta gesla, ki jih še kako zasledujemo med ljudmi in v medjih, včasih tudi pri predstavnikih, hromijo narodno skupnost. Tvegamo, da bosta razvoj in demokracija uspela tam, kjer ni uspel fašizem, kar bi bilo tragično.

Zaščitni zakon ni uresničil napovedi tistih, ki so trdili, da se s tem konča vloga naše stranke. Prej obratno.

Nočem biti pesimist, ker to ni v moji naravi, ampak lahko rečem, da je razlogov za protest in za zaskrbljenost glede stanja naše narodne skupnosti dovolj in da bo Slovenska Skupnost naredila, kar je v njenih močeh, da skupaj s krovnicima organizacijama ter z vsemi osebami in političnimi silami, ki si to želijo, doseže vsaj normalno stanje izvajanja pravic in podpore ljudem ter ustanovam. Skupen pritisk bo morda zalegel. Ne smemo pa nikoli popustiti pri napetosti in pozornosti. Zato sem prepričan v to, kar mi je nekoč za-

upala oseba, ki ne spada v našo stranko in niti ne v našo narodnostno skupnost: rekla je, da bi si stranko Slovenske skupnosti enostavno morali izmisliti, če je ne bi bilo.

Krajevna politična in upravna slika

Od prejšnjega kongresa se je na Tržaškem marsikaj zgodilo: koalicija, s katero že dolgo let sodelujemo, je ponovno potrdila vodstvo tržaške pokrajine, brez težav je osvojila občino Milje in tudi občino Trst, tako zaradi resnejše podobe in dela županskega kandidata Roberta Cosolinija, kot tudi zaradi raztreščenja desnosredinske koalicije, ki se še pobira. Zmaga v Trstu predstavlja izredno svetlo točko in narediti moramo, kar je mogoče, da ohranimo ta položaj in zaganje ljudi.

Medtem smo potrdili isto domačo upravo v Dolini, izvolili župana Marka Pisanija s široko koalicijo na Repentabru, izvolili dva svetnika v Zgoniku, kjer nam ni še jasno, zakaj samo še tu ne moremo imeti skupne uprave s strankami koalicije, kateri pripadamo po zgledu Repentabra ali Doline. V vseh teh primerih sta bila glas in sodelovanje Slovencev ter pripadnikov naše stranke verjetno odločilna.

A delovanje stranke niso samo volitve. Po volitvah se začne delovanje izvoljenih predstavnikov. Tu, mislim, da se že pozna razliko pri vodenju občinske uprave v Trstu, kjer se končno napovedujejo ukrepi, ki spoštujejo naše pravice, kjer Slovenci nismo več tujek ali nadloga. Nestrpnost pričakujemo uresničitev teh napovedi. Morda bo tudi uspelo primerno in pošteno počastiti našega občana Borisa Pahorja, ki je odklonil častno meščanstvo, ker mu prejšnji župan ni hotel pismeno priznati gorje, ki ga je fašizem povzročil v naših krajih.

Po uzakonitvi pravice do rabe slovenskega jezika v statutu in pravilniku, ki sta bila sprejeta še v prejšnjem mandatu pokrajinske uprave, pričakujemo sedaj dokončno uresničitev te pravice. Verjamemo, da bo tako, ker je ista uprava, ki smo jo potrdili, uresničila pravico do dvojezičnih cestnih smerokazov. Za uresničitev vseh teh pravic je gotovo bilo odločilno prizadevanje našega pokrajinskega svetnika Zorana Sosiča. Za smerokaze pa tudi naše mladinske sekcije, ki je z veliko požrtvovalnostjo fotografirala stanje smerokazov na pokrajinskih cestah in ponudila upravi zgoščenko, ki je bila podlaga za njene nadaljne ukrepe.

Na vrsti je sedaj še devinsko-nabrežinska občina, kjer naši koalicij tokrat zmaga ne sme zbežati. Potrebno je dobro premisliti program, ki bo blizu resničnim potrebam ljudi v tem trenutku, in pa primerno osebo, ki bo nasledila sedanjemu županu. Le-ta mora biti nujno poznana in sprejeta

Prva seja Pokrajinskega sveta SSK za Tržaško: dosedanji predsednik Sergej Mahnič, ki se mu je Pokrajinski svet zahvalil za vse dosedanje delo, izreka voščila ob novemu mandatu pokrajinskemu tajniku Petru Močniku ter novoizvoljenemu predsedstvu, ki ga sestavljajo Igor Merku, Eva Ficiur in Matija Mozenic.

Kot avtohtona narodnostna skupnost moramo podčrtati, da nobeno obdobje gospodarskih težav ne sme postati izgovor za to, da se krčijo človekove pravice, med katere spadajo pravice manjšinskih skupnosti. Nerazumljivo je dejstvo, da se ne izplača že nakazanih sredstev, ki so namenjena za življenje manjšinskih ustanov, in da se krčijo sredstva za medije, torej za tisk in radiotelevizijo v slovenskem jeziku, ki obstajajo od povojnih let in niso doslej nikoli bili deležni takih krčenj kot danes. Krčiti sredstva edinim manjšinskim medijem v Italiji je enostavno nedopustno. Vsako krčenje sredstev za preživetje osnov manjšinske skupnosti pomeni zanjo hud udarec, ki jo lahko dokončno pokopa.

Vsi smo verjetno prepričani, da sta človeški razvoj in svoboda odvisna od dveh sestavin: znanja, torej kulture, in pa dela torej gospodarstva. Če zmanjka ena od dveh, človek ni več svoboden in je obsojen na nazadovanje ali propad.

niti za potratu denarja, ker so te pravice zaobjete v vseh temeljnih mednarodnih in evropskih aktih ter obvezah, ki jih je Italija sprejela in pri katerih ne more sedaj slepomišiti ali se izgovarjati, da ni sredstev zanje. Prevečkrat je bil izgovor pomanjkanja sredstev začetek konca naših ustanov in ko se v tej državi nekaj izgubi, ni več poti nazaj. Redne podpore manjšini pa ni bilo niti takrat, ko ni bilo gospodarskih težav, kar pomeni, da je v Italiji z zaščito manjšinskih skupnosti nekaj narobe že v logiki upravljanja javnih ustanov.

Ni mogoče, da v tretjem tisočletju, ko je računalnik vsakdanji kruh za vsak javni urad, ne moremo še imeti pravilno in pravično napisanih imen na osebnih dokumentih kot so potni list, vozniško dovoljenje (mimo posemeha dveh imen in priimkov na zradstveni izkaznici), ni mogoče, da javne uprave ne uporabljajo vedno in povsod tudi pravilno zapisanega slovenskega imena občin, javnih uprav ali šol, ali da ne izdajajo tudi v slo-

na teritorju, prepričana v to svojo vlogo, ampak tudi spoštljiva do vseh ter zmerna, saj mora povezovati in ne deliti. Našim ljudem bo treba razložiti, da se v tej občini sredstva za domača društva krčijo, ker si vsako leto kdo izmisli neko novo društvo, ki potem prejema izdatne podpore s strani pristojnega odbornika. Slovenščina v občinskih aktih in po uradih tone v pozabo, v brk statutu. Gradnje pa da ne pomenijo vedno razvoj domače družbe, temveč spremembo podobe kraja in nova bremena za upravo. Sosljanski zaliv pa, da se končno prikazuje za to, kar je Slovenska Skupnost trdila od vsega začetka: groba gradbena špekulacija brez vsakega razvoja za domačo in gospodarsko stvarnost, saj bo samo sebi zadostna – po odprtih gradbiščih bo turistični del ostal v razvalinah kot doslej. Škoda, da je stranka ostala sama, ko je predlagala popravke za konvencijo, ki edina lahko obvezuje zasebnika. Saj ni res, da ta dela, kar hoče, ker ga pri takih posegih občina lahko vedno pogojuje.

Glede šol smo v zadnjih časih marsikaj razložili, protestirali in trdili. Edino, kar je na dlani, je to, da imamo okoli tega vprašanja med pripadniki manjšine različno gledanje, ki je v glavnem vezano na strankarsko pripadnost: na eni strani SSK, ki kljubuje rezanju šol in krčenju mest na njih, ob predpostavki, da za manjšino ne smejo veljati in po veljavni zakonodaji že danes ne veljajo isti številčni kriteriji, ki veljajo za večinske šole; na drugi strani pa različne sile, ki naj bi dajale navodila svojim izvoljenim in pripadnikom, da se morajo tako ali drugače soočiti z rezanjem, ki ga predlaga poletni Tremontijev finančni manevar, tudi zato, ker je že itak večina italijanskih šol vertikalizirana na podlagi preteklih reform Prodijevih vlad. Problem torej naj bi bil, da morajo izginiti, tako ali drugače, slovenska didaktična ravnateljstva osnovnih šol in povezanih vrtcev.

Vertikalizacija pomeni, da med osnovno in srednjo šolo izgine en ravnatelj, torej da imamo samo enega namesto dveh in da izgine tudi tajnik, torej, da izgubimo intelektualna vodilna delovna mesta. In za to se potegujemo mi sami, v obdobju krize zaposlovanja, še posebej intelektualnih kadrov. V zameno naj bi dobili

podpore iz dežele, ki pa so že leta na ničli, nekatere združene šole so dobile po združitvi celo manj kot prej. Oziroma nam oblast grozi, da ne bo več pošiljala pomožnega osebja, torej slug, kar pomeni, da bomo morali zapreti nekatere šole ali skrajšati popoldanski oziroma podaljšan pouk.

Po veljavni zakonodaji so naše šole avtonomne ne glede na številke in zato zanje ne smejo veljati večstotinske številke, ki so za manjšino v glavnem nerealne in ki so jih pred nekaj meseci vsilili v zakonodajo, da bi varčevali. Avtonomija je tudi avtonomija vodenja. Varčevati na koži manjšin, pa pomeni klestiti šibkejšim in to ni pravično dejanje za nobeno upravo.

Vsak pripadnik manjšine pa ve, da je šola podlaga za poznavanje jezika in kulture, torej bistvena sestavina za obstoj in razvoj manjšine same. Iz tega izhaja, da o tako delikatni zadevi kot je manjšinska šola ne morejo in ne smejo odločati posamezni politiki, ki ne nastopajo v imenu cele manjšine, niti tisti, ki niso za to pooblaščen, niti kak posvetovalni organ. Izvoljeni predstavniki pa ne morejo samo sklepati po navodilih tajništva ali z vrha, ker se morajo soočiti s svojimi volilci, ki so deležni šolskih storitev in s prebivalstvom po občinah.

SSK je senatorki Blažinovi ob priliki njenega zakonskega predloga o reformi slovenskih šol že povedala, da morajo o racionalizaciji slovenskih šol v Italiji odločati vse komponente manjšine, ki so na šolo vezane, torej ne samo politiki ali krovni organizaciji ali funkcionarji, temveč tudi učno in neučno osebje, starši ter vsaj na višjih šolah tudi dijaki. Deželna komisija pa ne predstavlja vseh, ker so bile kandidature zanj različne in niso vse prodrle.

Šola, kultura in jezik v primeru manjšinskih skupnosti spadajo gotovo med osnovne človekove pravice. Zato v primeru, ko se odloča o teh pravicah, ne moremo samo govoriti o pravih demokracije, kjer večina prevlada nad večino, ker je to krivično na osnovi naravnih zakonov in pravil. Večina ni vedno sopomenka pravičnosti.

Naše šole so se že množično skrčile, manjšinska skupnost je raztresena in zato moramo ponuditi šolsko storitev na celotnem naselitve-

nem ozemlju manjšine. Poleg tega so bile naše šole zgrajene v avstrijskih časih in zato ne morejo fizično sprejemati preko določenega števila otrok in se ne smejo zato spremeniti v nek razpadajoči geto. Ne razumemo, zakaj ne bi bilo v takem stanju kvalitetno, da imamo več šol po manj učencev, ki jim ni treba na drugo stran občinskega ozemlja. Poleg tega je šola tudi kulturna duša za kraj, kjer se nahaja.

Kdo pa je rekel, da en sam ravnatelj dela bolje kot dva, ki med seboj sodelujeta? Programi, didaktika in organizacija vrtca in osnovne oz. nižje srednje šole niso ena in ista stvar. Bo isti ravnatelj, ki mora skrbeti za deset stavb vrtca in osnovne šole ter še za nižjo srednjo šolo, lahko kvalitetno posegal in skrbel za poslopja, poučevanje in vse ostalo? In kdo je rekel, da združeni učni kadri različnih stopenj uspejo vedno izraziti vse, kar je za njihov segment didaktično pomembno? Imamo različne izkušnje, ni vse pozitivno. Kot ni res, da samo z veliko šolo lahko kaj dosežemo, ker tudi to ni vedno res, saj povezane šole lahko tudi kaj dosežejo.

Z združitvijo šol naj bi dobili primerno število osebja. To ni res, ker je zmanjkalo osebja, ker so ga enostavno odvzeli, tudi na združenih šolah. Bojim se, da nas hočejo ponovno pripeljati žejne čez vodo.

Izgovori oblasti o majhnosti naših šol in o ogromnih stroških za našo šolsko mrežo so neresnični. Za manjšino ne morejo veljati isti kriteriji kot za večino, po definiciji. Občina Piran se poteguje za ohranitev majhne italijanske šole v Sečovljah proti osrednji slovenski vladi, ki bi jo zaprla. Naši župani in izvoljeni pa naj bi ukinjali samostojnost manjšinskih šol? Gre za nedemokratske izbire, proti pravilom zaščite manjšine.

Tudi ni res, da se ne da od oblasti itak nič iztržiti, če nastopimo odločno in skupno. Če tako razmišljamo, je bolje, da zapremo vse naše politične in krovne strukture. Bivša ministrica Gelminijeva je rekla krovni organizaciji, da se naših šol ne misli dotakniti. Deželni odbornik je tudi deloma tega mnenja in zato se lahko še vedno ponovno premisli, če se ga politično motivira.

SSK zato vabi in pričakuje, da bo cela manjšinska stvarnost skupaj na-

stopila in zahtevala za naše šole tiste izjeme, ki nam pripadajo po vseh naravnih pravilih. Kdo je rekel, da manj šol pomeni večjo kvaliteto šolske ponudbe? Tu ne gre za ohranitev večrazrednic s tremi dijaki, ampak za avtonomijo slovenskih osnovnih in nižjih srednjih šol, ki so nam jih ali smo si jih že oklestili.

Ponavljam, da spoštovanje različnosti manjšine ni uvajanje privilegijev in zato so tu omenjena stališča za nas temeljnega političnega pomena in jih nameravamo zagovarjati do evropskih in mednarodnih forumov.

Poleg šole, jezika in kulture je bil vedno prav teritorij ena od glavnih skrbi naše stranke. Od tod pozornost do vsake uveljavitve tukaj živečih ljudi na področju kmetijstva, obrtništva in drugih krajevnih dejavnosti.

Zanima nas urbanistična ureditev teritorija, ki mora spoštovati lastnino in pričakovanja razvoja ter razviti podjetniške pobude, ki so koristne in neškodljive.

Zanima nas vsaka pobuda, politična, upravna ali gospodarska, ki lahko privede do poštene uveljavitve iznajdljivih in marljivih domačih oseb.

Zanima nas razvoj industrije na visoki tehnološki ravni, ki naj bo prijazna okolju.

Nočemo visoko hitrostne železnice z 20-kilometrskim kraškim predrom, ker tržaško pristanišče je ne potrebuje in naš teritorij še manj, saj za ponoven razvoj proste luke potrebujemo povezavo s Koprom in modernizacijo obstoječe železniške infrastrukture za visoko zmogljivost.

Zanima nas, da se raziskovalno območje odpre okolju, ki ga obdaja.

Zanima nas stanje skupne lastnine, da se enkrat za vselej otresemo fašistične zakonodaje "uso civico", ki nam odvzema osnovne pravice. Pričakujemo, da bomo nastopili, da se ta rešitev zakonsko uredi, kot je od leta 1953 v pokrajini Bocen, ki deli z nami ista bivša avstroogrška pravila.

Zanimajo nas pobude za večjo avtonomijo naših uprav in ljudi, od pobude za kraško občino do boljšega in smotrnejšega povezovanja občin na področju storitev, ki se že dosledno izvaja v korist vseh. Nočemo metropolitanskih območij, ki pomenijo konec avtonomije manjših občin. To

Posnetka iz pobude zbiranja podpisov za sklicanje ljudskega referendumu za nov volilni zakon na Tržaškem in Goriškem

Če je bila pokrajina, dokler nismo na ustavnem sodišču razveljavili zakonsko prevaro, ki je odvzemala Slovencem in prebivalcem manjših občin pravično volilno pravico. Če je treba klestiti krajevne uprave, naj se začne s klestenjem privilegijev in ne tistih, ki že itak imajo malo ali nič. Nadgradnja pokrajinskih struktur pa bi se lahko uresničila le z njihovo večjo in popolnejšo avtonomijo, ne pa z njihovim izginotjem.

Zanima in skrbi nas nespoštovanje dejavnosti in lastnine tukajšnjih prebivalcev, ki trpijo pod neznosnim jarmom večkrat izmišljenih in neurejenih omejitev, ki naj bi slonele na nejasnemu varstvu okolja. Okolja, ki so ga domačini ohranili in drugi iznakažili, sedaj pa le-ti dolžijo domačine in jim onemogočajo preživetje na lastni zemlji, ki ne more in ne sme postati mestni park.

Zanimajo nas podvigi naših gospodarstvenikov, kmetov, trgovcev, industrijcev ali obrtnikov oziroma profesionalcev in vseh tehnikov ali delavcev, kot tudi dosežki kulturnikov in športnikov. Pojem "slovenstvo" pomeni tudi vse to: da se o Slovencih dobro govori. Vse to je bistveno za utrditev narodne zavesti, ki ni nacionalizem, ampak upravičen in spoštljiv ponos za dosežke svoje skupnosti.

Zanima nas usoda medijev, od dnevnika, do radia in televizije ter do vsakega revialnega ali občasnega tiska. Od Trubarja dalje smo se Slovenci zavedali, kaj pomeni pisana beseda ali sporočanje v lastnem jeziku. Zato smo zaprepaščeni nad rezanjem sredstev manjšinskim medijem ter nad še vedno neizpolnjeno obvezo za vidljivost slovenskih programov tudi v Benečiji in na določenih predelih tudi našega teritorja. Gre že za norčevanje iz naših pravic. Od matične države pa pričakujemo, da nas ne prisili v plačevanje satelita, da si lahko ogledamo slovenske nacionalne programe, če le ima posluš do interesov svoje manjšine.

Politika SSK

Slovenska Skupnost je že velikokrat povedala, da se postavlja kot zbirna stranka Slovencev v Italiji in je to tudi dosledno uresničila, saj jo sestavljajo osebe različnih miselnosti in pogledov, ki jih vse združuje ljubezen in skrb za obstoj in razvoj slovenske narodne skupnosti.

"Slovenska skupnost je krovna politična stranka Slovencev in temelji na načelih narodne samobitnosti, politične samostojnosti, pluralistične demokratične ureditve in socialne pravičnosti." Tako se glasi statut naše stranke in torej kdor sodeluje v njej ali z njo, spoštuje ta pravila: samostojnost oziroma neodvisnost slovenskega naroda, samostojno politično nastopanje Slovencev; pluralistično in demokratično politično delovanje ter skrb za splošno pravičnost v družbi.

V teh vrednotah se lahko prepoznajo ljudje različnih pogledov, kar je pri nas normalno od obdobja stranke Edinosti, predhodnika naše stranke,

ki je že takrat bila "Za vse nas", odprta vsem, brez katerekoli ideološke razlike, saj samo solidarnost celotne manjšine, ki je veliko bogastvo, a je danes tudi pod pritiskom, lahko v politiki privede do koristnih rešitev.

Prav je, da je slovenska stranka tista, ki je dala vsem Slovincem možnost nastopanja in uveljavljanja, medtem ko so nas ideološke delitve od nekdanjih šibile in nam jemale pravice. Vključevanje v druge stranke je privedlo do tega, da so Slovenci včlanjeni od skrajno levičarskih do čisto desničarskih strank. Sprašujem se, ali je taka rešitev pozitivna in jo primerjam s političnim stanjem italijanske manjšine v Sloveniji ali na Hrvaškem ali s stanjem Južnotirolcev ali Valdostancev. Za vse te osebe je prvi politični tovariš sonarodnjak, ob spoštovanju različnih svetovnih nazorov, ne pa obratno. Ne vem, zakaj ne bi smelo to veljati tudi za našo manjšinsko skupnost.

Tržaški Primorci in Primorke so bili prej edinjaši, nato tigrovci, končno borci v NOB in zato z delitvami "beli" ali "rdeči" pri nas v politiki nočemo imeti opravka. Predlagamo se kot zbirna stranka manjšine, ki si prizadeva za uveljavitev naših ljudi in pravic, za razvoj manjšinskega poselitvenega teritorja ter kulturnih ali gospodarskih pobud, kot enakopravni sogovornik z vsedržavnimi strankami.

Da je potem naša izbira tabora bila do danes vedno jasna, je to odvisno tudi od dejstva, da se s sovražniki ponavadi ne pogovarjaš. Do političnih sil, ki nam ne strežejo po življenju in pravicah, smo bili vedno odprti. Zato

z zanimanjem gledamo na politični razvoj, ki se v tem obdobju udejanja v državi.

Potrujemo veljavnost in učinkovitost sprejetega dogovora z Demokrasko stranko, ki ni samo zagotovil izvolitev senatorke in deželnega svetnika, a je tudi dokaz, da se nočemo zapirati v kak etnični geto, kot si morda kdo misli ali želi, temveč da smo dinamična sila, odprta do tistih reform, ki so v prid tu živečima narodoma, ob spoštovanju izvora, kulture, jezika, prepričanja in osebnosti vsakega. Le tako bomo zagotovili naši družbi boljše bodočnost. Obetamo si nadaljnjo izvajanje in, če je treba, tudi izpopolnitev ali nadgradnjo tega dogovora, v korist vseh nas in vseh naših uprav, kjer moramo delati vsi skupaj, in to povsod, ker si tako želijo naši volilci.

Jutrišnji cilji

Prav v teh zadnjih časih, ko so se odvijali kongresi raznih sekcij, torej tudi mladinske, sem lahko doživel pravi preporod mladega dela stranke, kjer se zbira res lepa in tudi številna skupina mladih, prepričanih in razpoložljivih za družbeno delo. V teh časih zapiranja vaze gre za ogromen zaklad naše stranke, ki ga ne smemo za nobeno ceno zamoriti, ampak mu pustiti primeren prostor, da lahko izrazi svežino, zagon in odgovornost. Ob izkušnjah odraslih in starejših se odvija priprava novih kadrov in pravilna prenova v strankinem delu ter odgovornostih.

Vztrajati bomo morali na združevanju tudi ženskega dela stranke, saj

gre za bistveno komponento politike, ki prinaša praktičen in različen pogled na stvari.

S vsemi temi močmi bo treba izboljšati organizacijski sistem delovanja stranke, za njeno čimboljšo učinkovitost.

Posebno pozornost bo treba posvetiti organizaciji in delovanju krajevnih sekcij, ki predstavljajo neposreden stik med politiko in ljudmi, brez katerega se nobena stranka ne zaveda dogajanja in ne more načrtovati ter delati. Gre za bogastvo, ki smo ga od nekdanjih imeli in ga moramo osvežiti. Pravzaprav gre za enega od pglavilnih ciljev, ki si jih tu in danes zastavljamo.

Na tem mestu čutim dolžnost, da se iz srca zahvalim slehernemu našemu izvoljenemu ali sodelavcu na terenu. Samo v stiku s temi osebami se zavedamo ogromnega dela in žrtev, ki jih te dajejo za narodno skupnost. In le za narodov blagor. Brez njih ne bi uspeli v tem, kar smo do danes dosegli.

Zavedam se, da dolgujem ljudem, ki sestavljajo Slovensko Skupnost lep del svoje rasti. In tako mislim vsi tisti, ki v njej delujemo, po organih, komisijah, telesih.

V tem je naša stranka edinstvena izkušnja, ki jo priporočam vsem, ki imajo nekaj politične strasti in skrbi za slovenstvo v teh krajih. V krajih in med ljudmi, ki so in niso spojeni z matico, do katere in od katere so pričakovanja, žal, večkrat večja od uspehov.

Zato naj živijo vse Slovenke in Slovenci ter pošteni ljudje dobre volje! Naj živi Slovenska Skupnost!

Julijan Čavdek

Družijo nas pristne vrednote prijateljstva, iskrenega sodelovanja in požrtvovalnosti

16. pokrajinski kongres SSK za Goriško

Ob začetku svojega poročila želim v imenu goriškega dela Slovenske skupnosti čestitati Republik Sloveniji za 20. letnico samostojnosti, željo, da bi se plodni odnosi s Slovenci v Italiji ohranjali in razvijali. Prav tako želimo podčrtati 150-letnico združitve Italije, v upanju, da bomo narodne skupnosti upošteevane kot resnično bogastvo, ki pripomore h ugledu države.

Tri leta so za nami. Prejšnji, 15. pokrajinski kongres, se je začel pod močnim vtisom preranega odhoda dr.

Mirka Špacapana in uspešnega samostojnega nastopa SSK na deželnih volitvah leta 2008, kjer smo skupno dosegli 7008 glasov oziroma 1,24% ter tako izvolili Igorja Gabrovca v Deželni svet. V goriški pokrajini je SSK takrat dosegla 2,59%. Nadaljni volilni rezultati so bili prav tako spodbudni. To gre še posebej podčrtati za letošnje pokrajinske volitve, ki so naši stranki prinesle podpredsedniško mesto v pokrajinskem odboru.

Spodbudno in temeljno ostaja delo vseh izvoljenih upraviteljev in čla-

nov sekcij SSK, ki jih je več kot trideset in si dnevno prizadevajo za dobit celotne skupnosti. Njim in vsem tistim, ki so na raznih volilnih preizkušnjah sprejeli povabilo za kandidaturu, je stranka izredno hvaležna. Dobro se namreč zavedamo, da je danes politična opredelitev delikatna zadeva, še posebej, ko gre za opredelitev za stranko, ki zastopa slovensko narodno skupnost.

Današnji, 16. pokrajinski kongres pa je potrebno usmeriti v prihodnost. Živimo v težkih časih. Gospodarska in finančna kriza zavirata zaupanje v naložbe in razvoj. Sporno moralno in etično obnašanje vidnih političnih predstavnikov še toliko bolj oddaljuje ljudi in družbo od zanimanja za politično dogajanje in tudi udeleževanje. To pa je izredno nevarno za demokracijo.

Politika ima svojo veliko odgovornost za današnje krizno stanje. Po drugi strani pa ni druge poti, razen politične, da se iz tega izvlečemo. To nas mora že danes opremiti s prepričanjem, da se na nove čase čimprej in čimbolje pripravimo. Iz tega nismo izuzeti niti pripadniki slovenske narodne skupnosti, naša civilna družba in tudi ne naša politična organiziranost.

Slovenci, ki živimo na Goriškem, predstavljamo tisti del prebivalstva z največjo integracijo. Goriška, področje, ki se razprostira od Jadranskega

Utrinek iz Pokrajinskega kongresa na Goriškem

Uredništvo in uprava: TRST, Ulica G. Gallina 5

SKUPNOST - Reg. na sodišču v Trstu dne 22. januarja 1977, št. 509. Odgovorni urednik Alojz Tul. Izdaja društvo Skupnost. Poštni tekoči račun: 14739346. Tiska Graphart Printing s.r.l. - Ulica Josip Ressel 5, 34018 Dolina (Trst), tel. 040/8325150.

morja do Brd, ima med glavnimi značilnostmi obmejni pas. In to obmejnost smo znali izkoriščati in črpati priložnosti, ki so se sproti ponujale. Danes temu lahko dodamo še evropsko razsežnost, ki je prav tako priložnost, a zahteva posebno pripravo in znanje. Zaradi tega je naša skupnost pomemben element v goriškem pokrajinskem družbenem tkivu. Ne moremo se sicer ponašati s številčnostjo, razpolagamo pa z zadovoljivo kakovostjo in s poznavanjem teritorija, da lahko damo uspešen vsestranski doprinos.

Uspešen doprinos pa je tudi odvisen od primernih pogojev. Med te pa spada izvajanje oziroma neizvajanje določil zaščitne zakonodaje, ki temelji na dveh državnih zakonih 482/99 in 38/01 ter na deželnem zakonu 26/07. Ne želim biti retoričen ali ponavljajoč. Vendar prav je, da se o tem govori. Nekateri deli zaščitne zakonodaje so bili izpolnjeni in to zaradi tistih javnih uprav, ki že leta uvrščajo spoštovanje narodnih skupnosti med temelje svojih programov. Veliko ostaja pa še neizpolnjenega.

Predvsem v mestu Gorica si pričakujemo, da se vendarle obrne dokončno stran. Dolgoletni zahtevi po dvojezičnih napisih na podlagi 8. in 10. člena zakona 38/01 ter vrnitev Trgovskega doma se danes pridružujejo še druge skrbi. Zmanjšanje rajonskih svetov je za goriške Slovence velik problem. Deželni zakon žal ni upošteval evropske in državne zaščitne zakonodaje. Predlog o skrčenju števila rajonskih svetov iz deset na štiri pa je prava krivica, ki nas prizadene na področju soudeležbe pri upravljanju teritorija in na številu izvoljenih rajonskih predstavnikov. Ukinitvev rajonskih svetov v Podgori, Pevmi-Oslavju-Štmavru in Štandrežu bi bila za Slovence nesprejemljiva izguba. Drugo aktualno odprto vprašanje zadeva slovenske jasli, kjer ni na vidiku posebne lestvice, kot je že ustaljena praksa v slovenskih vrtcih in osnovnih šolah.

SSk je mnenja, da bi lahko Gorica bolj izkoriščala priložnosti, ki jih nudi evropska zakonodaja za čezmejna območja. Prvi predpogoj temu pa je uspešno sodelovanje s sosednjima občinama Nova Gorica in Šempeter-Vrtojba.

Seveda smo kot stranka pozorni tudi do vseh drugih problematik, ki se tičejo gospodarstva, sociale, zdravstva, urbanistike ipd. Vsa ta področja lahko uspešno razvijamo in sprotim vprašanjem dajemo primerne odgovore, če jih je mogoče obravnavati z avtonomijo in koordinacijo. V tem smislu bi bilo črtanje Pokrajine Gorica velika izguba. Pri SSk se zavedamo, da mora država opraviti temeljno racionalizacijo državnih stroškov. Ni pa mogoče, da se zaradi tega posega po tistih ustanovah, ki ravno z vidika finančnih stroškov predstavljajo najmanjše breme. Isto velja za majhne občine, še posebno za tiste, kjer je prisotna slovenska narodna skupnost, kot je to Števerjan. Upajmo, da bo Dežela FJK v tem smislu uveljavila svojo avtonomijo in ohranila sedanjo institucionalno strukturo goriške pokrajine.

SSk ocenjuje, da smo Slovenci na Goriškem uspešna družbena skupina. Razpolagamo s ključnimi strukturami in uslugami, ki so nam do danes zagotovile obstoj in razvoj. Na raznih področjih dosegamo pomemb-

ne rezultate, ki niso le priznanje za nas, temveč za celotno Goriško. V tem smislu pri SSk ocenjujemo, da so javna sredstva, ki jih slovenska narodna skupnost prejema, dobro in učinkovito izkoriščena. Ob tem pa je še veliko narejenega s prostovoljnimi delom, kar predstavlja hrbtenico delovanja naše civilne družbe.

Naša glavna hiba pa je še vedno zgodovinska razdeljenost, ki se odraža na različnih področjih, najbolj pa še vedno v politiki. To predstavlja pravi anahronizem, glede na to, da Slovenci v veliki večini podpiramo levo sredino. SSk je v teh letih dala nekaj konkretnih pobud za premostitev tega perečega vprašanja. Žal se stanje ni spremenilo. V določenih okvirih pa se je še zaostriло in konkretnih rešitev nam verjetno v bližnji prihodnosti ne bo uspelo dobiti. To pa pomeni, da bo težje oblikovati učinkovite razvojne smernice.

Ta razdeljenost se kaže tudi v odnosu do krovnih organizacij SSO in SKGZ, za katere je SSk zadovoljna, da sta bili priznani s strani deželnega odbora, na podlagi 5. in 6. člena zakona 26/2007. Za vse nas bi bilo nedvomno pozitivno, ko bi lahko bili odnosi s SKGZ na enaki ravni kot jih ta krovna organizacija vzdržuje z drugimi strankami, za katere volijo Slovenci. Se pa pri tem zavedamo, da bo to težko izvedljivo iz prej navedenih razlogov.

16. pokrajinski kongres SSk za Goriško se odvija tik pred predstavitvijo kandidatur za primarne volitve leve sredine, na katerih bo določen županski kandidat za goriško občino. Volilna tekma je izrednega pomena, ker je zmaga v dometu leve sredine. Tudi zaradi vsedravnih okvirov imamo pred sabo edinstveno priložnost. Imamo pa tudi negativno izkušnjo iz pred petih let, ko smo Gorico izgubili po lastni krivdi. Tega ne smemo po-

zabiti. Pred nami moramo imeti končno zmago ter upoštevati vse tiste priložnosti, ki se nam ponudijo, da jo lahko dosežemo.

Tako goriška sekcija kot pokrajinsko tajništvo SSk sta temu vprašanju posvetili veliko pozornosti in sklenili, da je potrebno upoštevati mnenje kongresa. Odločati moramo o samostojnem nastopu ali o podpori kandidatu druge stranke. Dolgoletna izkušnja nam je pokazala, da je za stranko, kakršna je naša, pomembno imeti pragmatično strategijo, ki ji zagotavlja prisotnost tam, kjer se odloča. V tem smislu je sodelovanje z Demokratsko stranko obrodilo pomembne obojestranske rezultate. Uspešna politika pa je tudi tista, ki ji uspe pridobiti nove ljudi izven strankarskih okvirov.

Kongres je pa poklican tudi, da oblikuje politične smernice za obdobje 2011-2014 in izvoli nov pokrajinski svet. To je pomemben trenutek, ki mu moramo posvetiti primerno pozornost. Ne smemo ga smatrati kot

rutino. Moč Slovenske skupnosti je od vedno slonela na prepričanju, da moramo Slovenci biti v politiki resen, enakovreden in avtonomen subjekt. Zakoreninjenost stranke med ljudmi je živela iz srčnega prepričanja, da je politika eden glavnih dejavnikov za povezovanje, skupno delo in razvoj Slovencev v Italiji. V današnjih časih je to toliko bolj pomembno. Še posebno važno je, da vse to prenesemo na mlade generacije in zaradi tega smo pri SSk ponosni, da imamo dejavno mladinsko sekcijo. Mlade spodbujamo, da se približajo političnemu delovanju in na tak način dajo svoj doprinos k boljši družbi in predvsem njihovi prihodnosti.

Ob zaključku se želim zahvaliti vsem sodelavcem iz pokrajinskega tajništva, s katerimi smo oblikovali to triletje. Bilo je zelo intenzivo, živahno, večkrat utrudljivo in tudi skrbi ni manjkalo. Bilo pa je lepo, ker so nas vse skupaj še vedno družile pristne vrednote prijateljstva, iskrenega sodelovanja in požrtvovalnosti.

Novo šolsko leto je prineslo tudi nove izzive

Preustroj šolstva v Italiji se po Gelminijevem dekretu razvija že nekaj časa bolj ali manj konkretno. Nedorečenosti in negotovosti v organizaciji in izobraževalno-vzgojni ponudbi se družijo s čisto konkretnim klesanjem sredstev, kar prizadene ves šolski sistem. To že danes občuti in bo v bodoče, se bojim, še bolj občutilo slovensko šolstvo. Menda ni javnega posega, ki ne bi branil šolstva kot bistveni temelj za obstoj in razvoj naše narodnostne skupnosti. Razlikujejo se pa pristopi k iskanju in oblikovanju odgovorov na vprašanja in izzive, ki se nam danes postavljajo, kajti današnje odločitve bodo vplivale na razvoj slovenskega šolstva v bodočnosti. Tudi vsebinsko sogovorniki v tem procesu izoblikovanja mnenj in predlogov niso vedno složni, medtem ko bi bila složnost v tako napetem in zahtevnem trenutku še kako potrebna.

Komisija za šolstvo tržaške SSk si je od samega nastajanja zakonskega osnutka senatorke Blažinove za slovensko šolstvo v Italiji prizadevala, da se v diskusijo o bodoči šoli vključi aktivno, konkretno, utemeljeno, brez vsakršne polemike ali ostrine. Komisija je večkrat pozorno preučila dokument, ocenila splošne smernice osnutka in podrobno analizirala posamezne člene; iz tega dela so na-

stali razni predlogi izboljšanja, ki niso bili sprejeti, in ki se naslanjajo na sledeča načela:

- zaščita in samostojnost šolstva;
- izvzetje posameznih zavodov iz ozkih, vsedravnih parametrov številčnosti;
- zahteva po najvišji jezikovni in profesionalni kakovosti učnega in neučnega osebja;
- samostojnost in kakovost Deželne šolskega urada.

Dodatno odločujoče breme za Deželno šolsko komisijo, predvsem kar zadeva zakonodajno problematiko, smo izločili iz osnutka, ker menimo, da komisija za to nima ustreznih instrumentov. Večkrat smo poudarili nujnost, da se osnutek usklajuje med vsemi subjekti, ki se neposredno ukvarjajo s šolo, preden gre v javnost za širšo diskusijo: žal pa je senatorka odklonila soočenje s profesorji, kar je nam nerazumljivo.

Prišlo je tudi na dan, da vertikalizacija šol in šolsko izobraževalno-vzgojno delo nista soodvisna: medtem ko je vertikalizacija upravni poseg, ki, žal, večkrat ukine kakšno delovno mesto (tajnice, sluginje), je usklajevanje didaktičnega dela stvar organizacije in profesionalnosti učnih kadrov – kar se je in se še vedno dogaja. Kot krivično pa smo ocenili vertikalizacijo v primeru, da se sloven-

sko šolstvo meri po vsedravnih parametrih, saj bi to privedlo do pravega mrtvaškega plesa: zahtevali smo in pričakujemo torej uresničitev in preliv raznih ustnih obljub v zakonsko besedilo, da je manjšinsko šolstvo izvzeto iz teh uničujočih parametrov in da je vertikalizacija, kateri ne nasprotujemo a priori, lahko samo sad širokega dogovora, ki mora vsekakor zagotoviti kapilarno šolsko ponudbo na terenu.

Naša stranka, ki si seveda noče lastiti slovenskega šolstva ne more in ne sme stati križem rok v trenutku, ko drugi segajo po naših temeljnih manjšinskih in človekovih pravicah.

Široko postavljena javna diskusija, ki ustvarja konsenz in složnost, bo dobra osnova za skupne odločitve, ki jih potem nosi in podpira vsa skupnost. Pozdravljamo soočenja o šolstvu, kot nedavno v Gorici v režiji Deželne šolskega sindikata in pričakujemo, da bodo sledila še druga, zato da bomo skupaj izdelali načrt o tem, ne samo kako ohraniti, ampak predvsem kako razviti in nadgraditi slovensko šolstvo v Italiji.

Složnost, kot sem že zapisal, je v tem tako napetem in zahtevnem trenutku še posebno važna in potrebna.

Igor P. Merku
predsednik Komisije za šolstvo

Mladi SSK

Poročilo deželnega tajnika

Letos jeseni se izteče drugo leto delovanja za Mlade Slovenske Skupnosti v Trstu, torej skupino Mladi za Mlade, decembra pa tudi za Prihodnost iz Gorice. To sta bili dve leti polni zadoščenj in velikih podvigov, ki bi jih s težavo strnil v to tajniško poročilo, ne zgolj zaradi števila pobud, ampak zaradi obsega in pomena le-teh.

Za mene je bila pred dvema letoma ponovna oživitve mladinske sekcije Slovenske Skupnosti veliko zadoščenje: dvojno zadoščenje, ker se je to obudilo v Trstu in Gorici. Tedaj sem se v Gorici menil z Jurijem Klanjščkom, ki je danes pokrajinski tajnik Prihodnosti in z Aljošo Jarcem, bivšim deželnim predsednikom Mladih SSK. V Trstu pa sva z Natašo Zeriul, ki je danes pokrajinski tajnik skupine Mladi za Mlade, in Primožem Sturmanom, bivšim tajnikom, osnovali tisto, kar danes obstaja.

Obstajata tako dve samostojni skupini, ena v Trstu in ena v Gorici, ki delujeta pod okriljem stranke Slovenska Skupnost, ampak imata popolno avtonomijo v delovanju.

V tem času so se nekateri obrazi zamenjali, prav tako vloge, način delovanja, ampak ostalo je tisto, kar nas združuje in ki je vodilo za vse nas: pripadnost slovenskemu narodu in narodna zavednost.

Ob tem bi poudaril tudi dejstvo, da smo Mladi SSK doživeli napade od zunaj in tudi od znotraj, bodisi v Gorici kot v Trstu, napadi, ki bi lahko resno oškodovali delovanje in sploh obstoj skupin. Ampak danes smo tu, številni, še vedno polni načrtov in želja, da bi se vse to nadaljevalo po pravi poti, kot doslej.

Veliko je bilo storjenega tudi v smeri dobrih odnosov med skupinama v Trstu in Gorici. Mislim, da smo tudi v tem naredili veliko dobrega in da dobro sodelujemo, nenazadnje so seje deželnega vodstva vedno produktivne in smotrne, ne glede na različne poglede v odboru. Dejstvo je, da sta situaciji, v kateri delujeta Prihodnost in Mladi za Mlade, bistveno različni. Seveda je to tudi težko potem uskladiti, ko sestavljamo nov statut, ko se menimo za bodoče strategije in organizacijo letnih pobud, ampak vseeno smo do sedaj uspeli obdržati neko dobro ravnovesje in složnost. V tej smeri boste danes lahko razbrali tudi nekatere pomembne spremembe statuta, ki jih bo ta kongres volil. Te spremembe so sad skupnega dela.

Naj povemo tudi, da se je v Trstu skupina razvila v bolj narodno budno-politično skupino, ki svoje delovanje usmerja bolj v spoštovanje zaščitnega zakona in na splošno pravic Slovencev v Italiji, medtem ko so pa v Gorici ubrali bolj kulturno-športno-politično varianto, kjer sloni poudarek predvsem na druženju naših ljudi, ne glede na barvo in politično usmeritev. To načelo odprtosti in širokih pogledov, druženja mladih Slovencev ne glede na politično usmerjenost, je glavno načelo Mladih SSK v Trstu in Gorici, kajti prepričani smo, da lahko samo mladi res premostimo stare ideološke kalupe, ki preveč časa težijo naši manjšini.

Ker nas je malo in se ne moremo ponášati po številu, moramo biti složni in enotni, predvsem na nivoju ljudi in

tudi politično, kajti brez skupnega političnega nastopanja ne bomo dosegli zadovoljivih rezultatov, pa tudi ne zgleđamo kredibilni pred tistimi, s katerimi sodelujemo.

Premostitev ideoloških kalupov in enotno politično nastopanje mora postati cilj za vse Slovence v Italiji. Na tak način, kot brede sedaj naša politika, nimamo šans v prihodnosti. Čas nas bo prehitel, populacija se spreminja, teritorij nam bo ušel iz rok. Celotni slovenski živelj se tega že zaveda, ampak nekateri politični predstavniki nočejo tega sprejeti in silijo naprej po vedno isti, zgrešeni poti, poti, kjer bo prostora za slovensko manjšino vse manj, omejenega na tradicionalne prireditve, kot so Kraška ohceta, Festival v Števerjanu, Kraški in Sovodenjski pust, Majenca, kresi itd.

Mladi moramo premagati delitve in delati skupaj naprej. Privabiti slovenske dijake, športnike, skavte in tabornike, glasbenike, da se vsi skupaj zavedamo, katera je prava pot za naprej.

V tem kratkem, a pomembnem času smo navezali stike z mladimi različnih strank pri nas in na Južnem Tirolskem, v Sloveniji, Slovencev na Hrvaškem in naših kolegov Enotne liste ter drugih manjšinskih organizacij na Koroškem, kot so študentski klubi iz Celovca, Gradca in Dunaja. Spoznali smo tudi vidne politične predstavnike vsepovsod, kjer smo se pokazali: tu bi omenil naše slovenske politike v Furlaniji Julijski krajini, predstavnike politič-

nih strank v Sloveniji. Imeli smo številna srečanja ter izmenjave mnenj z ministrom Žekšem. Na Koroškem imamo dobre stike z Vladimirjem Smrtnikom iz Enotne Liste, na evropskem nivoju pa s pomočjo Vide Forčič, ki sodeluje v Bruslju v Evropskem parlamentu, s poslancema Peterletom in Dorfmannom ter ostalimi slovenskimi poslanci. Stalno je z nami v stiku svetovalec Evropske Ljudske Stranke Klemen Žumer, ki redno spremlja dogajanje pri nas in vedno z veseljem podpira naše dejavnosti. Velik uspeh smo Mladi SSK dosegli na evropskem nivoju s predstavitvijo zgoščenke enojezičnih tabel. Po zakonu bi morale biti dvojezične. To smo poudarili na srečanju pri Medskupini za manjšine v Evropskem parlamentu, kjer je komisija pozorno poslušala naše podajanje in prikaz problemov, s katerimi se vsakodnevno spopada naša manjšina, z velikim poudarkom na neizvajanju dvojezičnosti, ki je po mednarodnih predpisih zajamčena. Predstavitve zgoščenke v Strassbourgu je spremljal tudi podpredsednik Evropskega parlamenta Laszlo Tokes, ki je naše delo tudi pohvalil.

Predstavitve pri medskupini za manjšine smo letos spomladi popestrili tudi z večdnevним izletom v Strassbourg in Bruselj, kjer smo zbrali lepo skupino udeležencev in spoznali različne realnosti Evropskega parlamenta.

Ob prihodu domov so bile na vrsti volitve za Pokrajino Trst in Gorica ter za nekatere občine, med katerimi Trst.

Bodisi v Trstu kot v Gorici je na pokrajinski ravni zopet zavlada la leva sredina z nam zelo naklonjenima predsednikoma. Tu bi posebej poudaril izreden uspeh našega dela z vidno dvojezičnostjo pri nas, kajti nova pokrajinska uprava v Trstu je sledila našim poslikavam in študiji za postavitev novih dvojezičnih tabel po celotni tržaški pokrajini, seveda na cestah, kjer je Pokrajina Trst pristojna. Slednja je v teku nekaj tednov zamenjala vse enojezične table za dvojezičnimi in natanko sledila našemu delu. To je za Mlade Slovenske Skupnosti na evropskem in italijanskem nivoju ter za skupino Mladi za Mlade v Trstu izreden uspeh. Tržaška pokrajina ni v zgodovini imela tolikšno število dvojezičnih tabel na teritoriju. Čestitke gre do seveda skupini Mladi za Mlade, ki so ta projekt uspešno speljali in zadevo prinesli tudi do Bruslja.

Številni obiski na Uradu za Slovence v zamejstvu in po svetu so obrodili tudi nekatere dobre sadove, kot npr. postavka 2000 evrov za dva od petih projektov, ki smo jih predstavili za poslovno leto 2011-12. Naši dve skupini sta predstavili nekaj projektov, od katerih sta bila odobrena dva: Natečaj slovensčine Boris Pahor, namenjen višješolski mladini, ki se bo pomenila v pisanju v slovenskem jeziku in kjer bomo organizirali strokovno komisijo profesorjev; in pa Znanstveno raziskovalni tabori v Benečiji. Ta ideja povzema nekako bivše izvedbe izpred dvajsetih let. Organizacija teh dveh pobud nam bo napolnila dobrušnje leto delovanja in morda pripomogla tudi k temu, da bodo pri tem sodelovale nove delovne skupine.

Zdaj ko ima stranka Slovenska Skupnost svojo novo spletno stran, v kateri je del namenjen prav Mladim Slovenske Skupnosti, bo posebej pomembno ta del smotno napolniti in dopolniti, da se bomo lahko s tem predstavljali tudi širši javnosti. Četudi naša prisotnost na facebooku v obliki skupine in člankov na dodeljeni strani ni zanemarljiva, je pomen neke spletne strani še veliko večji.

Pošteno je povedati tudi to, da je bilo med programskimi smernicami prvega Deželnega kongresa spomladi leta 2009 v Ovčji vasi v Kanalski dolini rečeno, da bomo v naslednjih dveh letih skušali spodbuditi nastanek mladinske sekcije v videmski pokrajini, ki bi dejansko postala tretja mladinska skupina Slovenske Skupnosti s svojo avtonomijo in notranjo hierarhijo. Na žalost nam ta podvig ni še uspel. Razlogov za to je veliko. Prav gotovo predstavlja to nov izziv za naslednje obdobje, ob koncu katerega bomo spet potegnili črto in ocenjevali narejeno. To bi prav gotovo predstavljalo edinstven uspeh mladih Slovenske Skupnosti na deželni ravni in velik doprinos Slovincem videmske pokrajine. Pokrajina, ki tudi zaradi svoje razsežnosti kaže težavo pri ustvarjanju ene same skupine.

Vsem želim, da bi delali naprej, delali z verno in velikim navdušenjem, kot doslej. To je naša značilnost in to mora biti tudi geslo za nadaljnje delovanje.

Tomaž Spacapan

Božični dobrodelni koncert v spomin na dr. Mirka Špacapana

Meseca novembra je minilo četrto leto, odkar nas je zapustil dr. Mirko Špacapan, otroški zdravnik, politični delavec in vodilna osebnost iz vrst stranke Slovenska skupnost, zborovski dirigent, glasbenik, športnik in odbornik AŠZ Olympia ter nekdanji načelnik in voditelj slovenskih goriških skavtov. Od svojih dragih, od številnih sodelavcev in kolegov ga je 23. novembra 2007 odtrgala zahrbtna, neozdravljiva bolezen.

Ob Mirkovem preranem in nepričakovanem odhodu se je verjetno marsikdo zamislil ali podvomil, da je ta izguba nenadomestljiva. Hvala Bogu ni tako. Njegova vsestranska zapuščina je, po štirih letih, še vedno bogata in tako zakoreninjena, da se stvari in predvsem ljudje niso ustavili. Delo in prizadevanje v prid slovenski narodni skupnosti je steklo naprej in spomin na pokojnega Mirka je vsem tistim, ki so z njim živeli in sodelovali, še vedno v spodbudo za vztrajanje.

Na poseben način je prisotno Mirkovo nesebično razdajanje, ki verjetno predstavlja prav v teh kriznih časih edino oporo za uspešno nadaljevanje in sodelovanje. Prav ta Mirkova krepost je bila spodbuda, iz katere je nastala zamisel za dobrodelni božični koncert, s katerim ovrednotiti njegov spomin, obenem pa na konkreten način pomagati trpečim za težko ozdravljive bolezni, ki potrebujejo posebno nego za lajšanje bolečin.

Zveza slovenske katoliške prosvete, Združenje cerkvenih pevskih zborov, PD Podgora, AŠZ Olympia, Slovenska zamejska skavtska organizacija, krožek Anton Gregorčič in stranka Slovenska skupnost želijo letos tretjič počastiti spomin na Mirka Špacapana z božičnim, dobrodelnim koncertom, ki bo v **nedeljo, 8. januarja, ob 19.00 v župnijski cerkvi Sv. Justa v Podgori**. Priložnostni govor bo podal Marjan Terpin. Kulturni spored bodo oblikovali Angelica Špacapan, bariton Nikolaj Pintar, gledališki igralec Bine Matoh in MePZ Hrast iz Doberdoba pod vodstvom dirigenta Hilarija Lavrenčiča.

Izkupiček dobrodelnega koncerta bo namenjen društvu "Paliativna oskrba – Mirko Špacapan ljubezen za vedno" iz Vidma, ki nudi pomoč pri negi onkoloških bolnikov. Človekoljubno ustanovo vodi dr. Manuela Quaranta Špacapan.

Gorica, 18. december 2011